

I

(Leģislatīvi akti)

DIREKTĪVAS

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA (ES) 2016/1919

(2016. gada 26. oktobris)

par juridisko palīdzību aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā un pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 82. panta 2. punkta b) apakšpunktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu ⁽¹⁾,

pēc apspriešanās ar Reģionu komiteju,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru ⁽²⁾,

tā kā:

- (1) Šīs direktīvas mērķis ir nodrošināt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/48/ES ⁽³⁾ paredzēto tiesību uz advokāta pieejamību efektivitāti, darot pieejamu dalībvalstu apmaksātu advokātu palīdzību aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā un pieprasītajām personām, uz kurām attiecas Eiropas apcietināšanas ordera process saskaņā ar Padomes Pamatlēmumu 2002/584/TI ⁽⁴⁾ ("pieprasītās personas").
- (2) Paredzot kopēju noteikumu minimumu par aizdomās turēto, apsūdzēto un pieprasīto personu tiesībām uz juridisko palīdzību, šīs direktīvas mērķis ir stiprināt dalībvalstu uzticēšanos citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām un tādējādi palīdzēt uzlabot nolēmumu savstarpējo atzīšanu krimināllietās.
- (3) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas ("Harta") 47. panta trešajā daļā, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas ("ECTK") 6. panta 3. punkta c) apakšpunktā un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ("ICCPR") 14. panta 3. punkta d) apakšpunktā ir noteiktas tiesības uz juridisko palīdzību kriminālprocesā saskaņā ar minētajos noteikumos paredzētajiem nosacījumiem. Hartai ir tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem, un dalībvalstis ir ECTK un ICCPR puses. Tomēr pieredze rāda, ka tas vien ne vienmēr nodrošina pietiekama līmeņa uzticēšanos citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām.

⁽¹⁾ OV C 226, 16.7.2014., 63. lpp.⁽²⁾ Eiropas Parlamenta 2016. gada 4. oktobra nostāja (Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēta) un Padomes 2016. gada 13. oktobra lēmums.⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV L 294, 6.11.2013., 1. lpp.).⁽⁴⁾ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV L 190, 18.7.2002., 1. lpp.).

- (4) Padome 2009. gada 30. novembrī pieņēma Rezolūciju par ceļvedi aizdomās turētu vai apsūdzētu personu procesuālo tiesību stiprināšanai kriminālprocesā ⁽¹⁾ ("Ceļvedis"). Ceļvedi ir ierosināts pakāpeniski pieņemt pasākumus, kas attiecas uz tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkošanu (A pasākums), tiesībām uz informāciju par tiesībām un informāciju par izmaksām (B pasākums), tiesībām saņemt juridiskas konsultācijas un juridisko palīdzību (C pasākums), tiesībām sazināties ar radniekiem, darba devējiem un konsulārajām iestādēm (D pasākums), kā arī ieviest īpašus aizsargpasākumus neaizsargātām aizdomās turētām vai apsūdzētām personām (E pasākums).
- (5) Eiropadome 2009. gada 11. decembrī atzinīgi novērtēja Ceļvedi un iekļāva to programmā "Stokholmas programma – atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā" ⁽²⁾ (2.4. punktā). Eiropadome uzsvēra, ka Ceļvedis nav izsmēlošs, aicinot Komisiju turpināt pētīt apsūdzēto un aizdomās turēto procesuālo tiesību minimuma elementus un novērtēt, vai ir nepieciešams izskatīt citus jautājumus, piemēram, nevainīguma prezumpciju, lai uzlabotu sadarbību minētajā jomā.
- (6) Līdz šim ir pieņemti pieci tiesību akti par procesuālajām tiesībām kriminālprocesā, ievērojot Ceļvedi, proti, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/64/ES ⁽³⁾, 2012/13/ES ⁽⁴⁾, 2013/48/ES, (ES) 2016/343 ⁽⁵⁾ un (ES) 2016/800 ⁽⁶⁾.
- (7) Šī direktīva attiecas uz ceļveža C pasākuma otro daļu par juridisko palīdzību.
- (8) Juridiskajai palīdzībai būtu jāsedz aizdomās turēto, apsūdzēto un pieprasīto personu aizstāvības izdevumi. Dalībvalstu kompetentajām iestādēm vajadzētu būt iespējai juridiskās palīdzības piešķiršanas sakarā prasīt, lai aizdomās turētie, apsūdzētie vai pieprasītās personas atkarībā no saviem finansiālajiem resursiem paši daļēji sedz minētās izmaksas.
- (9) Neskarot Direktīvas (ES) 2016/800 6. pantu, šo direktīvu nevajadzētu piemērot, ja aizdomās turētie vai apsūdzētie, vai pieprasītās personas ir atteikušās no tiesībām uz advokāta pieejamību attiecīgi saskaņā ar Direktīvas 2013/48/ES 9. pantu vai 10. panta 3. punktu un nav atsaukušas šādu atteikšanos vai ja dalībvalstis ir piemērojušas atkāpes uz laiku saskaņā ar Direktīvas 2013/48/ES 3. panta 5. vai 6. punktu.
- (10) Ja persona, kas sākotnēji nav bijusi aizdomās turētais vai apsūdzētais, – piemēram, liecinieks –, kļūst par aizdomās turēto vai apsūdzēto, tai vajadzētu būt tiesībām neliecināt pret sevi un tiesībām klusēt saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un ECTK, kā interpretējusi Eiropas Savienības Tiesa ("Tiesa") un Eiropas Cilvēktiesību tiesa ("ECT"). Tādēļ šajā direktīvā nepārprotami minēta tāda praktiska situācija, kurā šāda persona nopratināšanas laikā, ko kriminālprocesā veic policija vai cita tiesībsargāšanas iestāde, kļūst par aizdomās turēto vai apsūdzēto. Ja šādas nopratināšanas laikā persona, kas nav aizdomās turētais vai apsūdzētais, kļūst par aizdomās turēto vai apsūdzēto, nopratināšana būtu nekavējoties jāaptur. Tomēr vajadzētu būt iespējai nopratināšanu turpināt, ja attiecīgo personu informē par to, ka tā kļuvusi par aizdomās turēto vai apsūdzēto, un tā spēj pilnībā īstenot šajā direktīvā paredzētās tiesības.
- (11) Dažās dalībvalstīs par salīdzinoši maznozīmīgiem nodarījumiem sodus, kas nav brīvības atņemšana, nosaka nevis tiesas ar jurisdikciju krimināllietās, bet citas iestādes. Tā tas var būt, piemēram, saistībā ar satiksmes noteikumu pārkāpumiem, kuri ir plaši izplatīti un kuri var būt konstatēti ceļu satiksmes kontroles rezultātā. Šādos gadījumos nebūtu saprātīgi prasīt kompetentajām iestādēm nodrošināt visas šajā direktīvā paredzētās tiesības. Ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēts, ka sodu par maznozīmīgiem nodarījumiem nosaka šāda iestāde, un ja pastāv vai nu tiesības pārsūdzēt, vai iespēja lietu citādi nodot tiesai ar jurisdikciju krimināllietās, šī direktīva tādēļ būtu jāpiemēro tikai procesam minētajā tiesā pēc šādas pārsūdzības vai lietas nodošanas.

⁽¹⁾ OV C 295, 4.12.2009., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 115, 4.5.2010., 1. lpp.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/64/ES (2010. gada 20. oktobris) par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (OV L 280, 26.10.2010., 1. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV L 142, 1.6.2012., 1. lpp.).

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā (OV L 65, 11.3.2016., 1. lpp.).

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/800 (2016. gada 11. maijs) par procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā (OV L 132, 21.5.2016., 1. lpp.).

- (12) Dažās dalībvalstīs maznozīmīgi nodarījumi, jo īpaši sīki satiksmes noteikumu pārkāpumi, maznozīmīgi nodarījumi attiecībā uz vispārējiem municipāliem noteikumiem un maznozīmīgi sabiedriskās kārtības pārkāpumi, tiek uzskatīti par noziedzīgiem nodarījumiem. Šādos gadījumos nebūtu saprātīgi prasīt kompetentajām iestādēm nodrošināt visas šajā direktīvā paredzētās tiesības. Tādēļ, ja dalībvalsts tiesību akti attiecībā uz maznozīmīgiem nodarījumiem nosaka, ka sods nevar būt brīvības atņemšana, šī direktīva būtu jāpiemēro tikai procesam tiesā ar jurisdikciju krimināllietās.
- (13) Šīs direktīvas piemērošana maznozīmīgiem nodarījumiem ir atkarīga no šajā direktīvā paredzētajiem nosacījumiem. Lai izlemtu, vai jāpiešķir juridiskā palīdzība, dalībvalstīm vajadzētu spēt izmantot mantiskā stāvokļa vai pamatotības pārbaudi vai abas. Ja vien tas nav pretrunā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, dažu maznozīmīgu nodarījumu gadījumā pamatotības pārbaudi var atzīt par neizturētu.
- (14) Šīs direktīvas darbības jomai attiecībā uz maznozīmīgiem nodarījumiem nebūtu jāietekmē dalībvalstu pienākumi saskaņā ar ECTK nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu, tostarp tiesības saņemt advokāta palīdzību.
- (15) Ja vien tas nav pretrunā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, šādas situācijas nav uzskatāmas par brīvības atņemšanu šīs direktīvas izpratnē: aizdomās turētā vai apsūdzētā identificēšana; noteikšana, vai būtu jāuzsāk izmeklēšana; ieroču glabāšanas pārbaude vai citu līdzīgu drošības jautājumu pārbaude; izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības, kas nav konkrēti minētas šajā direktīvā, piemēram, ķermeņa pārbaudes, fiziskās pārbaudes, asins, alkohola vai līdzīgi testi, fotogrāfiju uzņemšana vai pirkstu nospiedumu noņemšana; aizdomās turētā vai apsūdzētā nogādāšana kompetentā iestādē saskaņā ar valsts tiesību aktiem.
- (16) Ar šo direktīvu nosaka noteikumu minimumu. Dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai piešķirt juridisko palīdzību situācijās, uz kurām šī direktīva neattiecas, piemēram, kad tiek veiktas izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības, kas nav konkrēti minētas šajā direktīvā.
- (17) Saskaņā ar ECTK 6. panta 3. punkta c) apakšpunktu aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, kam trūkst līdzekļu, lai samaksātu par advokāta palīdzību, ir tiesības uz juridisko palīdzību, ja tas nepieciešams tiesiskuma interesēs. Šis minimuma noteikums ļauj dalībvalstīm izmantot mantiskā stāvokļa pārbaudi, pamatotības pārbaudi vai abas. Šajās pārbaudēs nevajadzētu ierobežot tiesības un procesuālās garantijas, ko nodrošina Harta un ECTK, kā interpretējusi Tiesa un ECT, vai atkāpties no tām.
- (18) Dalībvalstīm būtu jānosaka juridiskās palīdzības sniegšanas praktiskie pasākumi. Šādi pasākumi varētu noteikt, ka juridisko palīdzību piešķir pēc aizdomās turētā, apsūdzētā vai pieprasītās personas lūguma. Tomēr, ņemot vērā neaizsargātu personu īpašās vajadzības, šādu lūgumu nevajadzētu noteikt par juridiskās palīdzības piešķiršanas būtisku nosacījumu.
- (19) Kompetentajām iestādēm juridiskā palīdzība būtu jāsniedz bez nepamatotas kavēšanās un vēlākais – pirms attiecīgo personu nopratinājusi policija, cita tiesībsaizsardzības iestāde vai tiesu iestāde vai pirms veiktas šajā direktīvā minētās īpašās izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības. Ja kompetentās iestādes nespēj to izdarīt, tām vismaz jāpiešķir ārkārtas vai pagaidu juridiskā palīdzība, pirms notikusi šāda nopratināšana vai veiktas šādas izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības.
- (20) Ņemot vērā Eiropas apcietināšanas ordera procesa specifiku, šī specifika būtu jāņem vērā tikai ar pieprasītajām personām saistīto šīs direktīvas noteikumu interpretēšanā, un tai nevajadzētu nekādi skart pārējo šīs direktīvas noteikumu interpretāciju.
- (21) Pieprasītajām personām vajadzētu būt tiesībām uz juridisko palīdzību izpildes dalībvalstī. Turklāt pieprasītajām personām, kurām kriminālvajāšanas veikšanas nolūkā piemērots Eiropas apcietināšanas ordera process un kuras izmanto savas tiesības izsniegšanas dalībvalstī iecelt advokātu saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES, vajadzētu būt tiesībām uz juridisko palīdzību minētajā dalībvalstī šāda procesa vajadzībām izpildes dalībvalstī, ciktāl juridiskā palīdzība ir vajadzīga, lai nodrošinātu efektīvu tiesu iestāžu pieejamību, kā paredzēts Hartas 47. pantā. Tas būtu vajadzīgs situācijā, kad advokāts izpildes dalībvalstī nevar efektīvi un lietderīgi veikt savus uzdevumus attiecībā uz Eiropas apcietināšanas ordera izpildi bez advokāta palīdzības izsniegšanas dalībvalstī. Ikviens lēmums par juridiskās palīdzības piešķiršanu izsniegšanas dalībvalstī būtu jāpieņem iestādei, kuras kompetencē ir pieņemt šādus lēmumus minētajā dalībvalstī, par pamatu izmantojot kritērijus, ko noteikusi minētā dalībvalsts, īstenojot šo direktīvu.

- (22) Lai nodrošinātu efektīvu advokāta pieejamību pieprasītajām personām, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka pieprasītajām personām ir tiesības uz juridisko palīdzību, līdz tās ir nodotas vai līdz lēmums par to nenodošanu kļūst galīgs.
- (23) Īstenojot šo direktīvu, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tiek ievērotas pamattiesības uz juridisko palīdzību, kas paredzētas Hartā un ECTK. Dalībvalstīm, rīkojoties šādā veidā, būtu jāievēro Apvienoto Nāciju Organizācijas Principi un pamatnostādnes par juridiskās palīdzības pieejamību krimināltiesību sistēmās.
- (24) Neskarot valstu tiesību aktu noteikumus par obligātu advokāta klātbūtni, kompetentai iestādei bez nepamatotas kavēšanās būtu jālemj par juridiskās palīdzības piešķiršanu vai nepiešķiršanu. Kompetentajai iestādei vajadzētu būt neatkarīgai iestādei, kas ir kompetenta pieņemt lēmumus par juridiskās palīdzības sniegšanu vai tiesai, kas var būt arī tiesnesis vienpersoniski. Tomēr steidzamās situācijās vajadzētu būt iespējamai arī policijas un prokuratūras iesaistei uz laiku, ciktāl tas vajadzīgs savlaicīgai juridiskās palīdzības sniegšanai.
- (25) Ja aizdomās turētajam, apsūdzētajam vai pieprasītajai personai ir piešķirta juridiskā palīdzība, viens no veidiem, kā nodrošināt tās efektivitāti un kvalitāti, ir sekmēt tiem juridiskās pārstāvības nepārtrauktību. Minētajā sakarā dalībvalstīm būtu jāsekmē juridiskās pārstāvības nepārtrauktība visā kriminālprocesa gaitā, kā arī – attiecīgā gadījumā – Eiropas apcietināšanas ordera procesā.
- (26) Darbiniekiem, kas iesaistīti lēmumu pieņemšanā par juridisko palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, būtu jāsniedz pienācīga apmācība. Neskarot tiesu neatkarību un dalībvalstu tiesu organizācijas atšķirības, dalībvalstīm būtu jāpieprasa, lai tie, kas atbild par tiesnešu apmācību, nodrošina šādu pienācīgu apmācību tiesām un tiesnešiem, kas pieņem lēmumus par juridiskās palīdzības piešķiršanu.
- (27) Savienības tiesību aktu efektivitātes princips paredz, ka dalībvalstis ievieš pienācīgus un efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus attiecībā uz gadījumiem, kad ir pārkāptas tiesības, kas personām piešķirtas ar Savienības tiesību aktiem. Ja tiesības uz juridiskās palīdzības sniegšanu nav pienācīgi ievērotas vai juridiskās palīdzības sniegšana ir aizkavēta vai pilnīgi vai daļēji noraidīta, vajadzētu būt pieejamai efektīvai tiesību aizsardzībai.
- (28) Lai uzraudzītu un izvērtētu šīs direktīvas efektivitāti, ir nepieciešams vākt attiecīgus datus no pieejamiem datiem par šajā direktīvā paredzēto tiesību īstenošanu. Šādi dati ietver, ja iespējams, informāciju par juridiskās palīdzības pieprasījumu skaitu kriminālprocesos, kā arī Eiropas apcietināšanas ordera procesos, kad attiecīgā dalībvalsts rīkojas kā izsniegšanas vai izpildes dalībvalsts, par lietu skaitu, kurās juridiskā palīdzība ir piešķirta, un par lietu skaitu, kurās juridiskās palīdzības pieprasījumi ir noraidīti. Būtu jāvēl arī dati par juridiskās palīdzības izmaksām, kas sniegta aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem un pieprasītajām personām, ciktāl tas ir iespējams.
- (29) Šī direktīva būtu jāpiemēro aizdomās turētajiem, apsūdzētajiem un pieprasītajām personām neatkarīgi no to juridiskā statusa, pilsonības vai valstspiederības. Dalībvalstīm būtu jāievēro un jāgarantē šajā direktīvā noteiktās tiesības bez jebkādas diskriminācijas, kuras pamatā ir, piemēram, rase, ādas krāsa, dzimums, seksuālā orientācija, valoda, reliģija, politiskie vai citi uzskati, valstspiederība, etniskā vai sociālā izcelsme, īpašumtiesības, invaliditāte vai dzimšana. Šajā direktīvā tiek ievērotas pamattiesības un pamatprincipi, kas atzīti Hartā un ECTK, tostarp spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegums, tiesības uz brīvību un drošību, privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība, tiesības uz personas neaizskaramību, bērnu tiesības, personu ar invaliditāti integrācija, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un tiesības uz taisnīgu tiesu, nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību. Šī direktīva būtu jāīsteno saskaņā ar minētajām tiesībām un principiem.
- (30) Ar šo direktīvu nosaka noteikumu minimumu. Dalībvalstīm vajadzētu spēt paplašināt direktīvā paredzētās tiesības, lai nodrošinātu augstāku aizsardzības līmeni. Šādam augstākam aizsardzības līmenim nebūtu jārada šķērslis tiesas nolēmumu savstarpējai atzīšanai, kuras veicināšanai šis noteikumu minimums ir paredzēts. Aizsardzības līmenim, ko nodrošina dalībvalstis, nekad nevajadzētu būt zemākam par Hartā vai ECTK noteiktajiem standartiem, kā interpretējusi Tiesa un ECT.
- (31) Ņemot vērā to, ka šīs direktīvas mērķi – proti, paredzēt kopēju noteikumu minimumu par aizdomās turēto, apsūdzēto un pieprasīto personu tiesībām uz juridisko palīdzību – nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet tā mēroga un iedarbības dēļ minēto mērķi var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību ("LES") 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā direktīvā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi minētā mērķa sasniegšanai.

- (32) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā Nr. 21 par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību ("LESD"), un neskarot minētā protokola 4. pantu, minētās dalībvalstis nepedalīsies šīs direktīvas pieņemšanā, un tām šī direktīva nav saistoša un nav jāpieņem.
- (33) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā Nr. 22 par Dānijas nostāju, kas pievienots LES un LESD, Dānija nepedalās šīs direktīvas pieņemšanā, un Dānijai šī direktīva nav saistoša un nav jāpieņem,

IR PIEŅĒMUŠI ŠO DIREKTĪVU.

1. pants

Priekšmets

1. Ar šo direktīvu paredz kopēju noteikumu minimumu par tiesībām uz juridisko palīdzību:
 - a) aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā; un
 - b) personām, uz kurām attiecas Eiropas apcietināšanas ordera process, saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584/TI ("pieprasītās personas").
2. Šī direktīva papildina Direktīvu 2013/48/ES un Direktīvu (ES) 2016/800. Šo direktīvu neinterpretē tā, ka tiktu ierobežotas minētajās direktīvās paredzētās tiesības.

2. pants

Darbības joma

1. Šo direktīvu piemēro kriminālprocesā aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, kuriem ir tiesības uz advokāta pieejamību saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES un kuriem:
 - a) ir atņemta brīvība;
 - b) pienākas advokāta palīdzība saskaņā ar Savienības vai valstu tiesību aktiem; vai
 - c) ir jāpiedalās vai ir atļauts piedalīties kādā no vismaz šādām izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībām:
 - i) uzrādīšana atpazīšanai;
 - ii) konfrontācija;
 - iii) nozieguma vietas rekonstrukcija.
 2. Šo direktīvu arī piemēro pieprasītajām personām, kurām ir tiesības uz advokāta pieejamību saskaņā ar Direktīvu 2013/48/ES, kad tās tiek aizturētas izpildes dalībvalstī.
 3. Ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi paredzēti 1. punktā, šo direktīvu arī piemēro personām, kuras sākotnēji nav bijušas aizdomās turētie vai apsūdzētie, bet kuras kļuvušas par aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem policijas vai citas tiesībsargāšanas iestādes veiktas nopratināšanas laikā.
 4. Neskarot tiesības uz taisnīgu tiesu, attiecībā uz maznozīmīgiem nodarījumiem:
 - a) ja dalībvalsts tiesību aktos ir paredzēts, ka sodu nosaka iestāde, kas nav tiesa ar jurisdikciju krimināllietās, un ja šāda soda noteikšanu var pārsūdzēt vai nodot šādai tiesai; vai
 - b) ja kā sodu nevar piespriest brīvības atņemšanu,šo direktīvu piemēro tikai tiesvedībā tiesās ar jurisdikciju krimināllietās.
- Jebkurā gadījumā šo direktīvu piemēro, kad tiek pieņemts lēmums par apcietināšanu un apcietinājuma laikā visos procesa posmos līdz procesa pabeigšanai.

3. pants

Definīcija

Šajā direktīvā "juridiskā palīdzība" ir dalībvalsts finansējums advokāta palīdzībai, kas nodrošina tiesību uz advokāta pieejamību īstenošanu.

4. pants

Juridiskā palīdzība kriminālprocesā

1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, kam trūkst līdzekļu, lai apmaksātu advokāta palīdzību, ir tiesības uz juridisko palīdzību, kad tas nepieciešams tiesiskuma interesēs.
2. Lai izlemtu, vai jāpiešķir juridiskā palīdzība saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis var izmantot mantiskā stāvokļa vai pamatotības pārbaudi vai abas.
3. Izmantojot mantiskā stāvokļa pārbaudi, dalībvalsts ņem vērā visus attiecīgos un objektīvos faktorus, piemēram, personas ienākumus, kapitālu un ģimenes stāvokli, kā arī izmaksas par advokāta palīdzību un dzīves līmeni minētajā dalībvalstī, lai noteiktu, vai saskaņā ar piemērojamiem kritērijiem minētajā dalībvalstī aizdomās turētajam vai apsūdzētajam trūkst līdzekļu advokāta palīdzības apmaksāšanai.
4. Izmantojot pamatotības pārbaudi, dalībvalsts ņem vērā noziedzīga nodarījuma smagumu, lietas sarežģītību un soda, ko varētu uzlikt konkrētā lietā, smagumu, lai noteiktu, vai tiesiskuma interesēs nepieciešams piešķirt juridisko palīdzību. Jebkurā gadījumā pamatotības pārbaudi uzskata par izturētu šādās situācijās:
 - a) ja aizdomās turētais vai apsūdzētais tiek nogādāts kompetentā tiesā vai pie kompetenta tiesneša lēmuma pieņemšanai par apcietināšanu jebkurā procesa stadijā, uz ko attiecas šī direktīva; un
 - b) apcietinājuma laikā.
5. Dalībvalstis nodrošina, ka juridiskā palīdzība tiek piešķirta bez nepamatotas kavēšanās un vēlākais – pirms nopratināšanas, ko veic policija, cita tiesībsargāšanas iestāde vai tiesu iestāde, vai pirms tiek veiktas 2. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētās izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbības.
6. Juridisko palīdzību piešķir vienīgi tā kriminālprocesa nolūkos, kurā attiecīgā persona ir turēta aizdomās vai apsūdzēta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

5. pants

Juridiskā palīdzība Eiropas apcietināšanas ordera procesā

1. Izpildes dalībvalsts nodrošina, ka pieprasītajām personām ir tiesības uz juridisko palīdzību pēc aizturēšanas uz Eiropas apcietināšanas ordera pamata, līdz tās ir nodotas vai līdz lēmums par to nenodošanu kļūst galīgs.
2. Izsniegšanas dalībvalsts nodrošina, ka pieprasītajām personām, kurām kriminālvajāšanas veikšanas nolūkā piemērots Eiropas apcietināšanas ordera process un kuras izmanto savas tiesības iecelt advokātu izsniegšanas dalībvalstī, lai tas palīdzētu advokātam izpildes dalībvalstī, saskaņā ar Direktīvas 2013/48/ES 10. panta 4. un 5. punktu, ir tiesības uz juridisko palīdzību izsniegšanas dalībvalstī šāda procesa vajadzībām izpildes dalībvalstī, ciktāl šāda palīdzība ir vajadzīga, lai nodrošinātu efektīvu tiesu iestāžu pieejamību.
3. Šā panta 1. un 2. punktā minētās tiesības uz juridisko palīdzību var būt atkarīgas no mantiskā stāvokļa pārbaudes saskaņā ar 4. panta 3. punktu, ko piemēro *mutatis mutandis*.

*6. pants***Lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu**

1. Lēmumus par juridiskās palīdzības piešķiršanu vai nepiešķiršanu un advokātu iecelšanu pieņem bez nepamatotas kavēšanās kompetenta iestāde. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka kompetentā iestāde savus lēmumus pieņem rūpīgi, ievērojot tiesības uz aizstāvību.
2. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka aizdomās turētie, apsūdzētie un pieprasītās personas tiek rakstiski informētas, ja tiek daļēji vai pilnīgi noraidīts to pieteikums uz juridisko palīdzību.

*7. pants***Juridiskās palīdzības kvalitāte un apmācība**

1. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, tostarp attiecībā uz finansējumu, lai nodrošinātu, ka:
 - a) pastāv efektīva un atbilstīgas kvalitātes juridiskās palīdzības sistēma; un
 - b) juridiskās palīdzības pakalpojumiem ir atbilstīga kvalitāte, lai garantētu procesa taisnīgu norisi, pienācīgi respektējot juridisko profesiju neatkarību.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka darbiniekiem, kas iesaistīti lēmumu pieņemšanā par juridisko palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, tiek sniegta pienācīga apmācība.
3. Pienācīgi respektējot juridisko profesiju neatkarību un par advokātu apmācību atbildīgo personu lomu, dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai veicinātu pienācīgas apmācības nodrošināšanu advokātiem, kas sniedz juridiskās palīdzības pakalpojumus.
4. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka aizdomās turētajiem, apsūdzētajiem un pieprasītajām personām ir tiesības pieprasīt, lai tiek nomainīts advokāts, kas tiem sniedz juridiskās palīdzības pakalpojumus, ja konkrētie apstākļi tam dod pamatu.

*8. pants***Tiesiskās aizsardzības līdzekļi**

Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem, apsūdzētajiem un pieprasītajām personām ir efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis saskaņā ar valsts tiesību aktiem gadījumos, kad ir pārkāptas to tiesības, kas paredzētas šajā direktīvā.

*9. pants***Neaizsargātas personas**

Dalībvalstis nodrošina, ka, īstenojot šo direktīvu, tiek ņemtas vērā neaizsargātu aizdomās turēto, apsūdzēto un pieprasīto personu īpašās vajadzības.

*10. pants***Datu sniegšana un ziņojums**

1. Dalībvalstis līdz 2021. gada 25. maijam un pēc tam reizi trijos gados iesniedz Komisijai pieejamos datus, kas rāda, kā ir īstenotas šajā direktīvā paredzētās tiesības.
2. Līdz 2022. gada 25. maijam un pēc tam reizi trijos gados Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu par šīs direktīvas īstenošanu. Komisija ziņojumā novērtē šīs direktīvas īstenošanu attiecībā uz tiesībām uz juridisko palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā.

11. pants

Aizsardzības līmeņa nepazemināšana

Nekas šajā direktīvā nav interpretējams kā tāds, kas ierobežo vai atkāpjas no jebkurām tiesībām un procesuālajām garantijām, kuras ir nodrošinātas Hartā, ECTK vai citos attiecīgos starptautisko tiesību aktu vai jebkuras dalībvalsts tiesību aktu noteikumos, kuri nosaka augstāku aizsardzības līmeni.

12. pants

Transponēšana

1. Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības, līdz 2019. gada 25. maijam. Dalībvalstis par to nekavējoties informē Komisiju.

Kad dalībvalstis pieņem minētos noteikumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai arī šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Dalībvalstis nosaka paņēmienus, kā izdarāma šāda atsauce.

2. Dalībvalstis dara Komisijai zināmus to tiesību aktu noteikumus, ko tās pieņem jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

13. pants

Stāšanās spēkā

Šī direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

14. pants

Adresāti

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm saskaņā ar Līgumiem.

Strasbūrā, 2016. gada 26. oktobrī

Eiropas Parlamenta vārdā –
priekšsēdētājs
M. SCHULZ

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs
I. LESAY